

Biblion
2019

**daruj mi dar
plačícího boha**

dorothee sölle
daruj mi dar
plačícího boha

přeložila
magdalena šipka

kniha vychází za podpory
česko-německého fondu budoucnosti

dorothee sölle: daruj mi dar slz můj bože
přeložila: magdaléna šipka

© 2019 biblion, z. s.
rooseveltova 49, 160 00 praha 6
www.biblion.cz

isbn 978-80-87282-47-2

obsah

předmluva: radikální teologie v poezii	13
moudrost indiánů	19
daruj mi dar slz můj bože daruj mi dar řeči	21
svatý františku	25
interdikt z roku 1178	29
krédo pro zemi	35
vzpomeň si na gautamu	39
neumím tě vysvětlit	45
odpověď na otázku levicových přátel	
proč se modlíme	49
náš bratr kristus	57
po vraždě elizabeth käsermannové	61
z hloubky k tobě volám bože	65
imigrantka	67
modlitba podle devadesátého žalmu	69
nkosi sikele i afrika	75
příběhy uprchlíků	77
ve válce je pravda první oběti	81
tři způsoby zabíjení	85
proč neříkáte nic o bohu paní sölle	89
znovu vyprávět bibli	91
• píseň o cestě do emauz	91
• exodus	97
• meditace nad první kapitolou lukáše	101

báseň o době ledové/ o jednapadesátém žalmu/ o malé jezerní víle a o tobě	105
matka a dcera	109
práce snů II.	113
o mladé ženě která opustila manžela	115
1. jan 4:18	119
další důvody proč milovat boha	121
příliš mnoho pošty	123
ženská emancipace	125
krédo	129
soudců 11:30–40 očima žen	135
vyrušení	137
• chci	137
• když jsi smutný	141
• po nocích	134
zimní slunce	145
věk města praha	147
až znovu přijde	149
sen o lidské práci	157

Radikální teologie v poezii

Ivan Štampach

Dorothee Sölle (1929–2003) bývá někdy chápána jako akademická teoložka, i když církevní prostředí dospělo k jejímu ocenění spíše až po její smrti. Jako autorku poezie ji poprvé v českém kontextu představuje tato knížka. Vedle teologie vystudovala filosofii a literaturu na univerzitě v Kolíně nad Rýnem. Krátce vyučovala v Cáchách, poté se vrátila do Kolína a roku 1971 se stala docentku teologie. V USA získala o čtyři roky později ve svém oboru profesuru. Pro newyorský Union Theological Seminary byla přijatelnější než pro spíše konzervativnější evropské akademické kruhy. Po návratu do německé jazykové oblasti se po epizodách v Kasselu a Basileji usadila a dožila v Hamburku.

Hlásila se k dánskému filozofovi s luterským zázemím Sørenu Kierkegaardovi (1813–1855). Teologie jako teoretická nadstavba církevního institucionálního fungování jim oběma je cizí. Sledují konkrétní situaci člověka v dramatickém procesu rozhodování. Myšlení nemá ideově zastírat to, že život je plný rozepří. Sölle ví, že žije v konfliktní sociální skutečnosti, a realizuje reflexi víry spíše tím, že se občansky angažuje.

Zázemí v soustavném křesťanském myšlení měl i další její inspirační zdroj, Dietrich Bonhoeffer (1906–1945). Přišel s podnětem oprostít život ve smyslu evangelia od vyhroceného autoritativního teismu. Jeho civilní interpretace víry se projevila v tom, co doba jeho působení vyžadovala, v odporu proti nacismu. Když se schylovalo ke 2. světové válce, zapojil se do odbojové skupiny, která se pokusila o atentát na Hitlera. Byl v této souvislosti zatčen, souzen a jako jedna z posledních obětí nacistického režimu byl popraven 9. dubna 1945, dva týdny před jeho osvobozením

americkými jednotkami, v koncentračním táboře Flossenbürgu. Politická situace doby, kdy tvořila Sölle, se zdá být jiná. Sölle však neváhá za demokratickým a liberálním zdáním objevovat tendence k novému, zastřešenému totalitarismu. Staví se mu se stejnou odvahou.

Sölle teologizovala více životem než jen psaním teoretických spisů a přednášením. Byla důslednou pacifistkou. Vystupovala proti politice bipolárního světa a proti závodům ve zbrojení. Za blokování amerických vojenských základen byla dvakrát odsouzena. Smýšlela a jednala rovněž důsledně ekologicky. Promýšlela a uskutečňovala křesťanství ve smyslu emancipační politiky. Stála na straně těch, které stávající ekonomický a sociální systém staví na okraj. Zdejšímu prostředí, kde je toto téma zanedbané (kromě Jany Opočenské), přibližuje feministickou interpretaci křesťanských témat a její promítnutí do politických zápasů.

Civilní interpretace křesťanství, s níž je Sölle ve slovníkových heslech spojována, má někdy tendenci ponořit se příliš do politických sporů a zapomenout na mimopolitické otázky života a smrti, smyslu či cíle lidské existence. Přitom jejich tematizování dává podněty i sekulárním zápasům, úsilí o sociální spravedlnost, o mír a ohleduplné soužití s přírodou. Při hledání hlubokého vnitřního spočinutí a posily našla pro sebe a pro své spojence v občanských aktivitách propojení s mystikou zejména v protestantském prostředí po staletí znovu objevovanou. Činila to jako členka křesťanského společenství, jako svědkyně víry, jako praktická vykladačka pramenů, jako kazatelka, přičemž kázání nemuselo mít zdaleka jen podobu kostelní homilie.

Čerpá z hlubinné všeobšáhle jednoty bytí a vyslovuje to v prozaických textech, ale především ve své poezii, která je ze své podstaty s mystikou spřízněna. Promítnutí křesťanských témat do poezie je odvážné a nesnadné, nechceme-li upadnout do klišé. Nevytěžili bychom mnoho pro tento

vztah, kdybychom Söllinu (a jinou) náboženskou a náboženství blízkou poezii prezentovali jen jako zveršovaná (extrémně vyjádřeno: v krátkých řádcích psaná) kazatelská, svědecká, vyznavačská, oslavná a podobná vyjádření. Poezie je přece více než jen převedením prozaické řeči do jiné (při novodobém volném verši zdánlivě jen málo odlišné) formy.

Explicite politické a náboženské výrazy už při prvním kontaktu s knihou (názvy básní: *Odpověď na otázku levicových přátel, proč se modlíme, Ženská emancipace, Krédo, Znovu vyprávět Bibli*) by mohly budit obavu, že jde o literaturu à (la) thèse, tedy, řekněme, pouze ilustrativní. Mohl by to naznačovat i jazyk veršů, který je prostý a připomíná jednoduché vyprávění. Začteme-li se do textu, zastihneme autorku u básnického vidění skutečnosti. Vždyť teologie má smysl tehdy, uznáme-li ji jako řeč metafor. Představa, že o božské skutečnosti lze mluvit jednoznačně, nám nemůže přiblížit se např. k obrazu plačícího Boha. Metafory se nemají luštit, ale chceme-li je nechat v sobě ožít, poznáme v obyčejných pozemských situacích hloubku, která je božská. A naopak jediným dnes už přípustným výkladem teologických témat jsou lidské příběhy. Snad ve smyslu knihy francouzského katolického teologa Bernarda Bro (*1925), jejíž název by se dal přeložit jako *Pouze Bůh je lidský*.

Poezie, jak samo její označení podle původního řeckého slova ukazuje, je tvorbou. Nejen tvorbou textů, ale tvorbou světa. Svět řeči se zejména v poezii stává řečí světa. Tento výběr básní, které s vnitřním porozuměním přeložila Magdaléna Šipka, když jsme ochotni s nimi souznít, mocí slova bourá, tvoří, bojuje a smiřuje. Je součástí zápasů o hodnoty a směřování, aniž by se dávala někomu do služeb. Je to poezie suverénní a proto angažovaná. Poetické a teologické přetlumočení témat vede k apelu, k výzvě ke skutečnému pokání, které v situaci strukturálního zla znamená zapojení do společenských emancipačních procesů.

Na výběr přeložených básní se můžeme spolehnout. Je podložen studiem života a díla Dorothee Sölle, kterému se překladatelka věnovala ve své diplomové práci. Tam dala básně do souvislosti s autorčiným životním příběhem a s politickými událostmi doby. Nabízí nám něco z každé vydané sbírky. Z každé vybírá básně, které pokládá za typické. My jsme odkázáni na to, vyčíst životní situace z básní samotných.

Sölle v básních stejně jako v jiných segmentech svého díla interpretuje osobnosti, události, ale i vnitřní osobní zkušenosti a prožitky způsobem, který je teologický, avšak s tím, že teologická témata (biblické texty, tradiční modlitby) mají obsah přítomný v současném sekulárním životě západní společnosti. Týká se to rovněž tehdejšího východního bloku (báseň *Věk města Prahy*), ale často zejména chudého jihu, oblasti označované též jako třetí svět. Tato témata jsou však pozvednuta autorčiným živým, imaginativním myšlením.

Sölle je radikální, což je tvrzení obzvláště riskantní v jejím prostředí, kde „radikál“ znamená prakticky totéž jako extremist. Je však radikální v tom smyslu, že jde ke kořenům (*radix*, latinsky kořen), božským i lidským, což snad vyjde nastejno. Takto radikální teologie se posouvá od pouze univerzitního prostředí do díla, do tvorby, do veršů, které jednájí, probouzejí, podněcují, posilují a dodávají odvahu.

moudrost indiánů

každý den
se dotýkat chodidly země
hřát se u ohně
plavat ve vodě
a žít vzduchem pohlazen

vědět že bez těch čtyř
sestry vody bratra ohně
matky země a otce nebe
je každý den promarněný

den ve válce
kterou vedeme
proti všemu

daruj mi dar slz můj bože daruj mi dar řeči

odved' mě z domu lží
omyj mě od mé výchovy
osvobod' mě od dcery mé matky
zdolej mé obranné valy
zboř hrad mého myšlení

očisti mě od mlčení
daruj mi slova jimiž dosáhnu k druhým
připomeň mi slzy malé studentky v göttingen
jak mohu mluvit když jsem zapomněla plakat
zavlaž mě
už mě neskrývej

daruj mi dar slz můj bože
daruj mi dar řeči

rozdrt' mou pýchu dej mi prostotu
dej ať jsem vodou která se dá pít
jak mohu mluvit když mám slzy jen pro sebe
zbav mě soukromého vlastnictví i touhy po něm
daruj a já se to už naučím

daruj mi dar slz můj bože
daruj mi dar řeči
daruj mi vodu života

dorothee sölle

daruj mi dar plačícího boha

meditace a pracovní texty

z autorčiných básnických sbírek
vydaných nakladatelstvím
wolfgang fietkau verlag, kleinmachnow
© 1969–2000
vybrala a z němčiny přeložila
magdaléna šipka

předmluva: ivan štampach
jazyková redakce: jan škrob
odpovědný redaktor: alexandr flek
obálka a grafická úprava: marie zandálková
fotografie: petr zewlákk vrabec
sazba: luboš kendra
tisk: knihovnička.cz

1. vydání biblion, z. s. © 2019
rooseveltova 49, 160 00 praha 6
www.biblion.cz

všechna práva vyhrazena

isbn 978-80-87282-47-2